УДК 384.06

DOI: 10.12958/2227-2844-2021-2(340)-2-272-276

Бурдун Олена Вікторівна,
методист вищої категорії
ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»
МОН України, м. Київ, Україна.
burdunelenav@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-1014-0942>

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ВЧИТЕЛЯ ПІД ЧАС МІЖНАРОДНИХ ОСВІТНІХ ВІЗИТІВ

В сучасному світі вчитель не може бути відокремленим від суспільства та лише «передавати» учням знання, які прописані у підручнику. Адже для побудови успішного життя, кар'єри та отримання визнання підростаючому поколінню недостатньо бути лише освіченими та вихованими.

Світовий економічний форум у Давосі у жовтні 2020 року оприлюднив черговий список навичок, актуальних для успішної кар'єри. Каталог таких навичок було створено для 2025 року. Даний перелік навичок, серед яких є навички аналітичного мислення та інноваційності, активного навчання та навчальних стратегій, комплексного вирішення проблем, критичного мислення та аналізу, навички лідерства та соціального впливу показує, що традиційна система вітчизняної освіти не готує здобувачів освіти до майбутнього.

Одним з нагальних завдань систем освіти сьогодні є забезпечення того, щоб учні набули навичок і компетенцій, необхідні для досягнення успіху в сучасному суспільстві. Це завдання є складним в нашому мінливому світі, де нестабільність робочої сили, міграція, демографічні перетворення і глобалізація економіки постійно змінюють потреби і запити суспільства. Перед лицем цих змін вчителі повинні постійно перевіряти і оновлювати свої навички, щоб допомогти учням стати компетентними, конкурентоспроможними і соціально інтегрованими дорослими. Саме тому до професійних компетентностей вчителів відносять здатність до навчання впродовж життя.

Одним із способів набуття нового досвіду та отримання нових знань стосовно організації освітнього процесу та освітнього середовища у навчальних закладах, методах та способах спілкування з сучасними учнями та їх навчання є міжнародне освітнє стажування.

Наразі в Україні існує багато програм міжнародного стажування, але практично всі вони орієнтовані на викладачів вищих навчальних закладів. І практично відсутні програми міжнародним обміном досвідом

для вчителів закладів загальної середньої освіти та закладів професійної вищої освіти.

Тому мета даного дослідження – проаналізувати міжнародні та вітчизняні практики організації обміну досвідом між учителями різних закладів освіти, зокрема між освітянами України та інших країн.

Варто відмітити, що освітяни інших країн також відмічають, що професійне спілкування між вчителями, обмін досвідом сприяє підвищенню рівня викладання у школах, мотивує вчителів ставати лідерами для учнів в процесі пізнання світу. Так, Vivienne Collinson досліджував фактори, які сприяли професійному розвитку найкращих вчителів Америки. Одним з таких чинників був названий обмін знаннями між вчителями на різних рівнях (в школі, між штатами) (1). Він відмічав, що професійна спільнота освітян здатна розмити кордони в пошуках можливостей для навчання, а лідери серед вчителів вільно «пересуваються» від одної освітньої спільноти до іншої, розширюючи свій діапазон діяльності, що спричиняє позитивним змінам не тільки на рівні шкільної спільноти, а і у масштабах міста, штату, країни.

Dan C. Lortie в своїй книзі «Schoolteacher» також приділив увагу професійному зростанню вчителя. Він провів опитування серед вчителів, та вказав на фактори, які стримують обмін знаннями між викладачами. Це і культурні норми автономної роботи, нестача часу, небажання сприймати зміни та інновації в роботі, відсутність підтримки від керівників школи (2).

Кожні 5 років проводиться міжнародне опитування вчителів TALIS, мета якого – зібрати актуальні дані про соціальний, демографічний та професійний профіль вчителів, а також дізнатися про практики та підходи, які використовують вчителі різних країн, рівні ефективності роботи вчителів та їх задоволеності від роботи. Наразі в опитуванні беруть участь вчителі з 34 країн, але Україна не входить до країн-учасниць. Один з блоків питань висвітлює професійний розвиток вчителів. У 2018 році опитування показало, що більшість вчителів за останній рік пройшли хоча б один з 9 видів підвищення кваліфікації:

- курси / семінари, відвідані особисто;
- онлайн-курси / семінари;
- освітні конференції;
- формальні програми кваліфікації;
- відвідування інших шкіл;
- оглядові візити на підприємства, в офіси громадських або недержавних організацій;
- спілкування з колегами і/або самоспостереження і коучинг;
- участь в мережі вчителів;
- читання професійної літератури.

Слід відмітити, що відвідування інших шкіл займає досить незначну частину серед інших видів підвищення професійного рівня –

менше 28%. Але показники використання одного і того ж виду підвищення кваліфікації дуже різняться в країнах. Так, візити викладачів до інших шкіл часто відбуваються в Естонії (62,8%), Кореї (66,8%) та Литві (57,1%). Не уточнюється, на якому рівні відбуваються ці візити – на рівні населеного пункту, округу, країни, чи відбуваються міжнародні поїздки (30).

Ми провели дослідження стосовно того, чи відбуваються візити вчителів України в інші навчальні заклади. В опитування взяли участь 475 учителів з різних куточків країни. Слід відмітити, що респондентами були вчителі, які активно користуються соціальними мережами та часто підвищують свою професійну майстерність на різноманітних тренінгах, дистанційних курсах, конференціях різних форматів.

З'ясувалося, що 75% опитаних вчителів відвідували інші навчальні заклади. В основному візити відбувалися під час методичних семінарів, відвідування уроків або позакласних заходів інших учителів. Найбільше візитів (67%) відбулося у межах населеного пункту, де працює вчитель. 50% опитаних були в навчальних закладах своєї області, а 31% змогли відвідати навчальні заклади в межах країни. І лише близько 9% відмітили, що були в навчальних закладах інших країн. При цьому всі освітяни, які приймали участь в анкетуванні, заявили, що хочуть відвідати навчальні заклади в інших країнах. Там вони б хотіли звернути увагу на:

- організацію освітнього середовища, атмосферу навчального закладу;
- організацію інклюзивного навчання;
- бібліотечний фонд, підручники, додаткові матеріали для проведення уроків;
- оцінювання знань учнів та ведення електронних журналів;
- форми організації спілкування з батьками;
- методика викладання окремих предметів;
- форми підготовки учнів до подальшого продовження навчання;
- обов'язки вчителя, погодинне навантаження, форми професійного зростання викладачів.

Не дивлячись на маленький відсоток вчителів, які побували з візитами в навчальних закладах інших країн, вивчимо їх досвід. Освітяни України спілкувалися з колегами з Чехії, Туреччини, Фінляндії, Болгарії, Польщі та Естонії, відвідували уроки в школах, коледжах та гімназіях, знайомилися з матеріальним забезпеченням навчальних закладів, цікавилися організацією навчального процесу та посадовими обов'язками вчителів. Освітяни різних країн мають спільні проблеми, і українські вчителі мали змогу разом з колегами інших країн обговорити ці проблеми та запропонувати шляхи вирішення проблем. При вивченні розкладу уроків та принципів його складання вчителі відмітили

відмінності в організації навчання в закладах освіти, а під час відвідування уроків були помітні різні підходи в оцінюванні знань учнів.

Всі без винятку освітяни відмітили, що після таких візитів в їх професійному житті багато що змінилося.

По-перше, всі ті, хто побував в закордонних навчальних закладах, перестали боятися змін у власному професійному житті, а дехто став лідером перетворень у своєму навчальному закладу.

По-друге, зміна поглядів на освіту вплинула на взаємини між викладачами та учнями: освітяни почали будувати освітній процес на засадах демократичних відносин, стали більш відкритими для своїх вихованців.

По-третє, у багатьох освітян змінилися орієнтири власного розвитку: хтось вступив до аспірантури, хтось змінив місце роботи (в межах освітньої галузі), а дехто не зупинився і знайшов можливості підвищувати професійну кваліфікацію за кордоном на курсах, семінарах, конференціях та інше.

Після повернення з закордонної поїзди спілкування між освітянами різних країн не припиняється. Навпаки, воно розширюється на колег та учнів і продовжується у спільних проєктах.

Таким чином, освітні візити освітян в навчальні заклади інших країн є одним з видів підвищення професійного рівня учителя та викладача. І в міжнародній, і у вітчизняній практиці є приклади організації таких візитів. Під час освітніх візитів вчителів в навчальні заклади інших країн розвиваються як загальні, так і професійні компетентності вчителів, відбувається обмін досвідом вирішення сучасних проблем освіти, розширюються можливості освітян та змінюється їх світогляд.

References

1. Vivienne Collinson. (April 2012). Leading by learning, learning by leading. *Professional Development in Education (Prof Dev Educ)*, 38 (2), 247-266. **2. Dan C. Lortie.** Schoolteacher. Second Edition With a new Preface. 308 pages | 5-1/4 x 8-1/2 | © 1975, 2002. **3. TALIS 2018 Results (Volume I).** Published on June 19, 2019. Retrieved from https://www.oecd-ilibrary.org/education/talis-2018-results-volume-i_1d0bc92a-en (Last accessed: 05.03.2021).

Бурдун О. В. Розвиток професійних компетентностей вчителя під час міжнародних освітніх візитів

У статті проаналізовано навички і компетенції, необхідні для досягнення успіху в сучасному суспільстві, які повинна формувати шкільна освіта. Наголошено, що для того, щоб допомогти учням стати компетентними, конкурентоспроможними і соціально інтегрованими дорослими, освітяни повинні бути здатними до навчання впродовж життя. Проаналізовано види професійного зростання вчителів різних

країн. Особливу увагу приділено міжнародним та вітчизняним практикам організації обміну досвідом між учителями різних закладів освіти, зокрема між освітянами України та інших країн. У статті наведено результати дослідження українських освітян стосовно того, чи відбуваються візити вчителів України в інші навчальні заклади.

Ключові слова: професійні компетентності вчителя, підвищення професійного рівня вчителів, міжнародні освітні візити.

Бурдун Е. В. Развитие профессиональных компетентностей учителя во время международных образовательных визитов

В статье проанализированы навыки и компетенции, необходимые для достижения успеха в современной обществу, которые должно формировать школьное образование. Отмечено, что для того, чтобы помочь ученикам стать компетентными, конкурентоспособными и социально интегрированными взрослыми, педагоги должны быть способны к обучению в течении жизни. Проанализированы виды профессионального роста учителей разных стран. Особое внимание уделено международным и отечественным практикам организации обмена опытом между учителями разных учебных заведений, в том числе между педагогами Украины и других стран. В статье приведены результаты исследования украинских педагогов относительно того, происходят ли визиты учителей Украины в другие учебные заведения.

Ключевые слова: профессиональные компетентности учителя, повышение профессионального уровня учителя, международные образовательные визиты.

Burdun O. Development of Teacher's Professional Competencies of During International Educational Visits

The article analyzes the skills and competencies necessary to achieve success in modern society, which should form school education. It is noted to help students become competent, competitive and socially integrated adults, educators must be capable of lifelong learning. The types of professional growth of teachers from different countries were analyzed. Particular attention is paid to international and domestic practices of organizing the exchange of experience between teachers of different educational institutions, including between teachers of Ukraine and other countries. The article presents the results of a study of Ukrainian teachers as to whether the visits of Ukrainian teachers to other educational institutions take place.

Key words: a teacher's professional competence, improving the professional level of a teacher, international educational visits.

Стаття надійшла до редакції 20.03.2021 р.

Прийнято до друку 30.04.2021 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Караман О. Л.